

Presented to

President F. D Richards

by his

Humble servant

The Author

TRAETHAWD

YN EGLURO

PWY YW DUW Y SAINT.

MAE dedwyddwch tragywyddol dyn yn dibynu ar gywirdeb ei addoliad—addoliad sy'n clymu dyn a'i Dduw; yr hyn, po agosaf y byddo, puraf yn y byd a fydd dedwyddwch yr addolydd; mae, felly, yn fantais fawr i ni fod yn gyfryw addolwyr. Dibyna cywirdeb ei addoliad ar gywirdeb ei syniadau o barthed i wrthrych ei addoliad, ynghyd ag am y ffordd gywir i'w addoli; canys dywedodd Mab Duw,—"Rhaid i'r rhai a'i haddolant ef, ei addoli mewn ysbryd ac mewn gwirionedd." Y cam-ddealltwriaeth ag sydd wedi ei chreu yn ein gwlad o barthed i'r "Duw a addola y Seintiau," a hyny drwy gamgyhyddiadau, ynghyd ar anhawsdra a *ymddengys* i ddeall yr ysgrythyrau ar y testun hwn, a'n cymhellant i'r ymdrech presennol i geisio goleuo y darllenydd ynddynt.

Yn ol a ddeallwn ni, cyd-dystia holl ddadguddiadau yr oruchwyliaeth ddiweddaf hon, a'r oll a ddarllenwn yn ysgrythyrau yr Hen Destament a'r Newydd, mai Duw ydyw unig wir a theilwng wrthddrych oddoliad pob creadur, yn y nefoedd ac ar y ddaear. Hyd yn hyn, ynte, nid oes wahaniaeth ynghylch pwy yw gwrthddrych eu haddoliad, rhwng Saint a sectariaid o bob math, mwy nag y sydd rhyngddynt hwythau â'r Pabyddion, y Mahometaniaid, a'r Paganiaid oll ar a welsom. Cyfaddefant oll mai *Duw* a geisiant addoli. Eithr ynghylch pwy, neu

pa fath yw Duw, ceir llawer o wahanol dybiau, pa rai a ymddangosant yn groes i'w gilydd. Creda y mwyrif o'r Protestaniaid, fel y dywed yr *Athenasian Creed*, nad oes i Dduw "gorff, rhanau na nwydau." Eithr haera y Saint y bod Duw, ie, "Duwiau lawer," ac i bob un o honynt ei "gorff, a rhanau o gorff," a "nwydau" hefyd. O herwydd y grediniaeth hon, cyhuddir y Saint y fod yn addoli person neu bersonau, a'u bod yn diraddio Duw, i "fod ar lun dyn llygredig;" gelwir hyn yn "gabledd," er mai dyfyniad ysgrythyrol yw: a haerir ein bod yn gwadu holl-bresenoldeb, holl-wybodaeth, ac hollalluogrwydd Duw. Eithr ymdrechwn brofi mai camgyhuddiadau hollol ddisail yw yr uchod oll serch y byddwn wrth wneyd hyny, yn profi yn gelwyddog lawer o gymmeriadau a theitlau, a honant gryn anffaeledigrwydd am eu gwirionedd; megys, "Offeiriaid," "Parchedigion," "Golygyddion," ac "Awduron."

Yn y lle cyntaf, haerwn ein bod ni yn credu ac yn addoli un Duw, a dim ond un, a bod hwnw yn hollbresennol, yr hollwybodol, "yr unig wir a'r bywiol Dduw," yr hwn oedd er pob tragywyddoldeb, ac y fydd hyd byth bythoedd yn ddiddechreu ac yn ddiddiwedd, yn anghyfnewidiol ynddo ei hunan, Creawdwr a Chynnaliwr pawb a phob peth; y Duw anweledig sydd yn llanw pob man a hyny bob amser. Dyma y fath Dduw a addola y Saint!

Yn y lle nesaf, credwn fod Duwiau lawer, ac Arglwyddi lawer, fel y dywed Paul, a chredwn yr oll o honynt, pe hyd y nod yn ddirif, yn bersonau a sylweddau, fod Iesu Grist yn un o honynt, ac fod yn anhebgorol er bod yn Dduw, gael corff anllygredig, "fel ei gorff gogoneddus ef," nid yn unig corff ysbrydol, ond hefyd "corff nefol," sef corff o gnawd ac esgryn, fel y corff hwnw a adgyfododd o'r bedd, a deimlwyd gan ei ddyscyblion, a gerddodd i ben Mynydd yr Orlewydd, ac a welwyd yn esgyn i'r nef mewn cwmwl. Credwn mai yr un corff fydd ganddo pan y dychwela, ac y senga yr un traed anfarwol etto ar ben yr un mynydd, canys dywed Zach. xiv. yr adnabyddir ef wrth y gweliau, neu ôl yr hoelion yn ei draed a'i ddwylaw. Os cyfaddefir Iesu Crist yn Dduw, ac y bod ganddo ef gorff, dyna gyfaddef personoliaeth neu gorffolaeth un Duw, ac heb ymhelaethu am ereill, caniateir y gall ereill feddu cyrff cyffelyb a bod yn Dduwiau, o herwydd y ffaith yna. Gallwn

hi nid yn unig gredu personoliaeth *llawer* o Dduwiau, ac addoli "Yr UNIG wir Dduw;" ond credwn hefyd yr anmhosiblrwydd sydd i'r un o'r personau hyny serch bod yn Dduwiau, fod mewn ychwaneg nag un man ar yr un pryd; na ddichon i ddau o honynt fod yn yr un man ar unwaith, neu ar yr un amser; eithr fod yn rhaid i bob un, bob amser, gael lle i'w berson mewn gwagder; ac etto addolwn Dduw ag y sydd yn llanw pob man a phob amser. Ac i ni nid ymddengys dim yn wrthdarawiadol i'w gilydd, yn yr oll a gredwn ar y pen hwn ychwaith; mae yr oll yn ysgrythyrol. Dywedir "Duw, cariad yw;" dywedir hefyd mai "gwirionedd yw Duw," etto nid dau Dduw. Yn mhellach dywedir mai "goleuni yw Duw," nid y trydydd Duw yw hwna ond un Duw; a hyny o herwydd y gelwir y cyflawnder o briodoliaethau y Duwdod, megys goleuni, cariad, gwybodaeth, cyfiawnder, &c., yn Dduw. Y Duw hwn a addolwn, am y Duw hwn dealler i ni fod yn cyfeirio, pan yn sôn am "hollbresennol Dduw." Yn yr ystyr hyn, ynte, gellir credu y bod holl gredo y Saint am Dduw yn gysson, tra ereill a gamddeallant yr ysgrythyr "*Unig* wir Dduw," "Myfi wyf wir Dduw, ac nid oes Dduw arall ond myfi," a'r cyffelyb i wadu personoliaeth Duwiau, fel y gellir cyfaddef iddo hollbresennoldeb, yr hyn sydd anmhosibl i bersonoliaeth. Ond hawdd y gallwn ni ddirnad y posiblrwydd i'r holl briodoliaethau hyn breswylio mewn amryw bersonau, ac y gwnai y "Duwdod" hyn hwy yn Dduwiau o ran eu personau, o herwydd eu bod yn breswylfa i Dduw; er hyny, nid y personau a addolir, ond y perffeithderau ag y sydd yn eu gwneyd hwy yn Dduwiau. Pe caniateid y posiblrwydd o fod "Duw Dad," yn amddifad o gariad, neu o gyfiawnder, yna ni fyddai yn wrthddrych teilwng i'w addoli; eithr o herwydd ei fod yn berffaith yn mhob peth, yna "ni wna gam â gwr yn ei fatter," ac y mae yn drugarog a graslawn; ac yn "*llawn* gras a gwirionedd." Nid yw fod un person yn meddu y perffeithrwydd hwn, yn rhwystro i arall feddu cyflawnder o'r unrhyw briodoliaethau ynddo yntau mwy nag y mae fod y naill yn gweled goleuni yr haul yn lleihau y goleuni a wela arall; neu y fod mwynhad y naill ddyn o unrhyw wirionedd yn rhwystr i arall, ïe, ereill lawer i fwynhau yr unrhyw wirionedd. Os gall dau berson daearol ar yr un pryd feddu yr un gwirionedd, goleuni, gwybodaeth, a chariad

a'u gilydd, a'r naill heb wrthweithio i'r llall eu cael; ac os gallant felly oll gynnyddu yn mhob un, paham ar nad all yr holl briodoliaethau hyn, yn y cyflawnder o honynt, breswylio mewn ychwaneg nag mewn un person nefol ar yr un pryd? Os felly, gan mai y cyflawnder hwn yw Duw, dyna "Dduwiau lawer." Megys nad yw gwirionedd yn amryw, o herwydd ei fod mewn amryw demlau, ond yn UN gwirionedd, pe preswyliai mewn miliynau o fanau; felly Duw un yw, er ei fod yn mhob peth, trwy bob peth, a chyn pob peth; ac er mai ynddo ef y mae pob peth yn bodoli. Gelwir y person yn Dduw, nid o herwydd ei sylweddoldeb, ei lun na'i faintioli, ond o herwydd perffeithrwydd y sylwedd hwnw. Y person yw y babell, a *Gwirionedd* yw y Duw a breswylia y babell hono. Yr un mor hawdd ag y gellir amgyffred y gall un gwirionedd fod yn meddiant miliynau o bobl ar yr un pryd, y gellir amgyffred y posiblrwydd i'r cyflawnder o bob gwirionedd breswylio mewn miliynau o bersonau perffaith, ac etto fod ond un gwirionedd. Gan y dichon gwirionedd fod yn hollbresennol, yna y mae Duw yr hwn sydd wirionedd yn holl bresennol. Gan y dichon un person perffaith wybod pob peth, yna gall arall fod yn hollwybodol, pan yn gwybod yr *un* "pob peth;" ac felly y gall personau dirif wybod yr "un pethau," heb leihau gwybodaeth eu gilydd, ac felly mor bell o fod amryw bersonau yn meddu y cyflawnder o Dduwdod yn gwneyd mwy nag un Duw, hollol groes yw y ffaith: canys, gan mai un yw gwirionedd, nad oes fwy nag un goleuni, un cariad perffaith, un cyfiawnder, &c., yna nid oes ond un Duw. Am fod y Duw hwn yn preswylio mewn amryw demlau llefara wrthym fel pe bai amryw Dduwiau; gwir hyn gyda golwg ar amrywiaeth ei drigfanau, neu demlau, neu bersonau ag y preswylia ynddynt; eithr ni ddichon fod mewn un ystyr arall. Lle bynag y ceir cyflawnder o'r priodoliaethau hyn yn bodoli mewn person, dyna Dduw; ac er fod miliynau o honynt, etto y maent oll yn ogyfuwch mewn gallu a'u gilydd, nid oblegid eu bod rhyngddynt oll yn hollalluog, ond y bod pob un o honynt yn hollalluog. Maent yn ogyfuwch mewn gwybodaeth, nid am eu bod rhyngddynt oll yn gwybod pob peth, ond o herwydd fod *pob un* yn gwybod *pob peth* a wyr y llall a'r oll, a phob peth a ellir ei wybod. Gan hyny etto, meddwn, un Duw ydynt oll, o herwydd mai un yw yr holl briodoliaethau hyn.

I'r Duw hwn nid oes na "chorff na rhanau na nwydau," canys nid yw yn berson. Na ddealler i ni awgrymu fod y priodoliaethau hyn yn *sylweddau*; canys byddai mor hollol anmhosibl i unrhyw sylwedd, pe bae yn ronynau lleiaf, fod yn hollbresennol—ni ddichon i ddau ronyn lleiaf o sylwedd, pe bae yn sylwedd ysbrydol, fodoli yn yr un lle a'u gilydd ar yr un pryd —ag a fyddai i ddau neu fwy o bersonau sylweddol, ysbrydol, nefol, neu ddaearol lanw yr un eangder ar yr un amser.

Effeithiau, neu briodoliaethau (yr hyn sydd gyfystyr), yw yr uchod, perthynol i, a tharddiadol o sylwedd; ac y mae eu grym yn gyferbyniol i berffeithrwydd y sylweddau a'u hachosa. Lle nad oes sylwedd i garu nid oes gariad; etto, nid sylwedd yw cariad. Heb sylwedd i ddeall nid oes gwybodaeth, fwy nag y dichon y bod gallu heb sylwedd i'w arddangos. Ysgogiad, nid yw sylwedd, ond effaith sylwedd ymsymmudol. O herwydd y bod sylwedd ysbrydol yn y perffeithrwydd o hono, effeithiau yr hwn yw yr uchod, yn bodoli yn mhob man, er tragywyddoldeb, yn hunan-ymfodol ac anghyfnewidiol, y mae Duw yn yr ystyr hwn yn mhob man a phob amser, canys Duw yw hwn. Profa Crist hyn pan y dywed, "Ysbryd yw Duw, a rhaid i'r rhai a'i haddolant Ef, ei addoli mewn ysbryd ac mewn gwirionedd" (Ioan iv, 24.) Yn yr adnod flaenorol, dywed yr Iesu mai ei Dad, gyda golwg ar ei Dduwdod yn *bersonol*, yw gwrthddrych addoliad y gwir addolwyr. Yma gwelir prawf o'r egwyddor y bod sylwedd ysbrydol, priodoliaethau yr hwn a elwir yn Dduw; ac o herwydd fod y cyflawnder o'r perffeithrwydd hwn yn ei Dad, y mae yn Dduw. Nid addoli person y Tad a ddywed, ond ei addoli, o herwydd fod yn ei berson ef gyflawnder y Duw a eilw yn "Ysbryd." Nid yw efe yn dweyd y bod yr Ysbryd hwn a eilw yn Dduw yn *fôd* neu *berson* o hono ei hun; er fod person a elwir felly; ac nid yw yn awgrymu nad yw Ysbryd yn sylwedd.

Sylwedd yw yr Ysbryd hwn, yr hwn yn fynych a elwir yn "Ysbryd Duw," "Ysbryd Glân," "Dyddanydd," &c. Mae hwn yn ddiddechreu, yn fân-ronynau gwybodus, trwy yr holl eangder, yr hwn sydd yn cynnal, a'r hwn yw *bywyd* pob peth. Nid yw bywyd yn sylwedd, ond priodoledd perthynol i'r sylwedd hwn. Nid yw y ffaith o'i fod yn cael ei bersonoli, megys "Efe," ac "Ef," yn fynych, yn profi mai at ei berson, megys ag y mae

y Tad, a'r Mab, a phawb ag y preswylia yr Ysbryd hwn ynddynt yn bersonau y cyfeirir uchod; canys dywedir am y Saint, mai temlau ydynt i Ysbryd Duw breswylio ynddynt. Pe person sylweddol a feddyir meddwn etto, ni allai lanw ond un man ar yr un waith; ond am yr Ysbryd hwn, dywedir ei fod yn llanw pob man ar yr un waith. At hwn y cyfeiriai y Salmydd pan y dywedai, "Pa le yr âf oddiwrth dy *Ysbryd*, ac i ba le y fföaf o'th wydd," &c. Anmhosibl addoli Duw yn iawn heb feddu yr Ysbryd hwn yn ei ddylanwadau ar ein hysbryd ni, o herwydd heb hyny ni fydd yn addoliad gwirioneddol; canys hwn yw ysbryd y gwirionedd; " mewn ysbryd ac mewn *gwirionedd*," ebe Crist. Rhaid fod yr Ysbryd hwn yn sylweddol, cyn y gallai ddylanwadu neu achosi effaith, sef gwirionedd ar ein hysbryd ni. I'r graddau ag y dylanwada, y dyga ein hys bryd ni i'w ddelw ef, yr hyn yw tebygoli i Dduw; ac felly cymhella blant Duw i lefain "Abba Dad," a hyny o herwydd mai, " yr hwn sydd yn santeiddio, a'r rhai a santeiddir. o'r un [Duw] y maent." Am eu bod yn blant y tywalltodd Efe ei Ysbryd, [nid yn bersonol, ond] ar led yn eu calonau. Digon yw hyn i'n pwrpas presennol, i brofi hollbresennoldeb ac an-mhersonoliaeth yr Ysbryd hwn.

Rhag na ddeallwyd ni ynghylch personoliaeth a hollbresen-noldeb Duw Dad; a chan y bod o fawr bwys i ni oll iawn ddeall gwrthddrych ein haddoliad, a pha fodd i'w addoli, ychwanegwn o ddadguddiadau a roddwyd i Joseph Smith, yr hwn y dywedir ei fod yn gwadu hollbresennoldeb a thragywyddoldeb Duw; a dadguddiadau y Testament Newydd ar y mater hwn; os cydgordiant hwy, dyna ddigon i brofi ei gyhuddwyr, naill ai yn anwireddwyr gwybodus neu anwybodus; ac os yr olaf, y bod eu hanwybodaeth am Dduw yn eu gwneyd heb Dduw yn y byd, ac nid yn unig yn analluog farnwyr ereill, ond hefyd yn amddifad o fywyd tragywyddol; canys "hyn yw y bywyd tragywyddol iddynt dy *adnabod* di yr unig wir Dduw, a'r hwn a anfonaist ti Iesu Grist." Yn y dyfyniad blaenorol, profodd Crist y bod ei Dad yn berson, ac hefyd y bod Duw yn Ysbryd yr hwn sydd yn hollbresennol. Yn nesaf, profwn ei fod yntau, sef Mab Duw, fel ei Dad yn Dduw personol, ac etto yn hollbresennol yn yr un ystyr a'i Dad. Dadguddiwyd i Joseph y Gweledydd fel y canlyn:—" Gwrandewch ar lais Iesu Grist

eich Pryniawdwr, yr Ydwyf Mawr; yr hwn y mae braich ei drugaredd wedi gwneyd Iawn dros eich pechodau chwi;" * * * "ond i mi nid oes diwedd ar fy ngweithredoedd, na dechreuad chwaith" (Ath. a Chyf., dos. x, gwa. 1—8. Etto drwy yr un:—"Gwrandewch ar lais yr Arglwydd eich Duw, sef Alpha ac Omega, y dechreu a'r diwedd, yr hwn y mae ei ystod yn un cylchdro tragywyddol, yr un heddyw a ddoe, ac yn dragywydd. Myfi wyf Iesu Grist, Mab Duw, yr hwn a groeshoeliwyd am bechodau y byd, sef cynnifer a gredant yn fy enw i, fel y delont yn feibion i Dduw, ïe, ỳn un ynof fi, fel yr wyf fi yn y Tad, megys y mae y Tad yn un ynof fi, fel y byddom yn un." Ni allai iaith brofi yn eglurach nad oedd dechreu i Iesu Grist. Anmhosibl bod dechreu na diwedd iddo Ef. gan nad oedd dechreu ac na fydd diwedd i'w weithredoedd Ef. Ni bu amser yn yr hwn y dechreuodd Ef ei waith. Ni fu y fath beth â'r weithred *gyntaf* iddo Ef. I "gylch tragywyddol" nid oes dechreu! Pwy a ddichon ddirnad dechreu na diwedd i fodrwy? A hyn cyd-dystia Paul yn Col. i. Wedi diolch i'r Tad yn adn. 12, am ei symmud i deyrnas y Mab, yn adn. 16, dywed mai "trwyddo Ef [y Mab] y crewyd pob dim a'r sydd yn y nefoedd, ac sydd ar y ddaear, yn weledig ac anweledig; pa un bynag ai thronau, ai arglwyddiaethau, ai meddiannau; pob dim a grewyd trwyddo Ef ac erddo Ef" (adn. 17). "Ac y mae efe [y Mab] cyn pob peth, ac ynddo ef y mae pob peth yn cyd-sefyll" (adn. 18. "Ac Efe yw pen corff yr Eglwys, Efe yr hwn yw y dechreuad, y *Cyntaf-anedig* oddiwrth y meirw." Tystia Paul yma y bod Iesu Grist yn Gyntaf-anedig oddiwrth y meirw, yr hyn ni allasai fod oni fuasai ei *bersonoliaeth.* Yn adn. 15, dywed am yr un person,—" Yr hwn yw delw y Duw anweledig, *Cyntaf-anedig* pob creadur. Fel "creadur" ganedig, nid oedd efe "cyn pob peth ac yn mhob peth;" etto yr un "person ganedig" hwn, ebe efe "oedd cyn pob peth;" yna os ei berson a feddylia, ac os yw "pob peth" yn awgrymu nad oedd dim heb fod yn gynnwysedig, yna yr oedd efe cyn yr hwn y ganwyd Ef o hono; yr hyn fyddai yn anmhosibl i fod yn wir! Gwadu dwyfol bersonoliaeth Iesu Grist yw gwadu ei Dduwdod hefyd; eithr i'r hwn a gyfaddefa sylweddoldeb ei berson, rhaid iddynt yngwyneb yr uchod, gyfaddef ei hollbresennoldeb ar yr un pryd; cyn y gallai pob peth ynddo Ef

gydsefyll! Mae Paul yn yr un amryfysedd â Joseph Smith, gan y doethion dynol yn awr! Mewn un man dywed fod Iesu Grist yn "gyntaf ANEDIG pob creadur," sef o ran ei Ysbryd yn y nefoedd, ac felly bod *dechreuad* wedi bod iddo; ar yr un pryd dysga ei fod Ef "CYN pob peth," yn y nefoedd ac ar y ddaear! Gwna ef yn Dduw ac yn ddyn,—fod iddo ddechreuad, ac etto yn ddiddechreu, yn greadur ac yn Greawdwr pob peth gweledig ac anweledig! Onid yw hyn yn wrthddywediad, meddir? Ydyw, yn cael ei ystyried felly pan ei dywedir gan "Formoniad," fel Joseph Smith; eithr yn hollol gydgordiol, pan ei dywedir gan ei frawd ef drwy yr un Ysbryd, sef gan Paul! Ac ni ellir eu cyssoni fyth, nac ugeiniau o ddadguddiadau cyffelyb, ond yn unig drwy gredu credo y Saint am bersonoliaeth, ac etto hollbresennoldeb Duw, ïe, pob Duw! Daw Paul a'r pwnc yn amlwg wrth ddweyd "Oblegid rhyngodd bodd i'r Tad drigo O BOB CYFLAWNDER ynddo ef." Dyma allwedd y cyfan, sef, y bod person Iesu Grist wedi derbyn y cyflawnder o wirionedd a feddai ei Dad; y cyflawnder o gariad, o oleuni, gwybodaeth a phob priodoledd a feddai ei Dad; yr hwn yw y Duw di-ddechreu, yr hwn a greodd bob peth ag sydd yn mhob peth. Ar yr un pryd dywed fod dechreu i'w *berson;* iddo gael ei eni yn yr Ysbryd o Dad yr ysbrydoedd "yn gyntaf anedig yn mhlith brodyr lawer," cyn bod y byd hwn: ei fod wedi ei eni o ran y enawd o'i Dad hefyd, ac o Mair. Felly yr oedd dechreuad i reoleiddiad ei berson ysbrydol, a dechreuad i'w gorff daearol, tra yr oedd y sylweddau o ba rai ei gwnaed yn dragywyddol cyn bod ei Dad ef; felly hefyd yr oedd yr holl briodoliaethau a'u cynysgaethent ef â Duwdod yn bodoli cyn pob peth ac yn mhob peth. Pan ei ganwyd ef i'r byd ni allasai efe honi ei fod cyn pob peth, nac mai efe a greodd bob peth, canys y pryd hyny nid allasai restru ei hun yn mhlith y Duwiau, am na feddai y cyflawnder o wirionedd, yr hyn yn unig, a'i gwnai yn Dduw. "Gelwir ef y Mab, o herwydd na dderbyniasai y cyflawnder ar y dechreu," ebe dadguddiad. "Rhyngodd bodd i Dduw *berffeithio* Tywysog ein hiachawdwriaeth ni trwy ddyoddefiadau," ebe arall etto. Wedi i'r Iesu dderbyn yr Ysbryd Glân, yn ol tystiolaeth Ioan, y daeth efe i ddeall yn gywir o barthed i pwy oedd efe wedi bod, a diben ei ddyfodiad presennol i'r byd; canys dywedir, "Yn ei ddarostyngiad, ei farn a

gymmerwyd oddiarno," sef, ei gofiant am ei gartref nefol; as yn fuan wed'yn, clywwn ef yn eofn yn cyhoeddi ei hun yn Fab Duw; ïe, yn dweyd, yr hwn a'm gwelodd i, a welodd y Tad, canys myfi a'r Tad un ydym. Mynych y dywedai fod y Tad ynddo fe ac yntau yn y Tad: sef, y bod y priodolaethau ag oedd yn gwneyd ei Dad yn Dduw ynddo yntau; a phe meddai miliynau dirif yr unrhyw gyflawnder o *wirionedd* ag a'u gwnaeth hwy yn dduwiau, a'r rhai hyny ar filiynau o fydoedd, etto ni byddai ond un Duw, a'r un hwnw yn hollbresennol.

Profa Iesu Grist, nid yn unig ei fod wedi bod yn bodoli yn yr Ysbryd yn berson cenedledig, ond ei fod wedi dyfod i ddeall hyny trwy wybodaeth ddatguddiedig iddo trwy yr Ysbryd Glân yn ei weddi ar ei Dad; "Gogonedda di fyfi â'r gogoniant oedd i mi gyda thi cyn bod y byd," ebe efe. Yn ei ddarostyngiad cyn cael amlygiad o'r nef, a chyn mwynhau "pob cyflawnder," neu cyn "rhyngu bodd i Dduw breswylio o holl gyflawnder y Duwdod ynddo ef yn gorfforol;" ni allasai efe alw ei hun yn "Alpha ac Omega," yn Dduw hollbresennol, a hollwybodol, na hollalluog; eithr wedi ymbersonoli o'r cyflawnder o briodoliaethau y Duwdod ynddo ef, yr oedd mor briodol iddo ef, alw ei hun yn hollalluog Dduw ag oedd i un Duw arall alw ei hunan felly, o herwydd cyd-stad y'nt oll a'u gilydd yn mhob priodoledd. Oll yn berffaith ddiwall, heb le i welliant yn un; eithr *un Duw* yn oll a thrwy oll.

Mae digon wedi ei egluro, er profi yn ddiammheuol y bod Duw Dad yn feddiannol ar gorff, rhanau, a nwydau, ac ei fod yn wrthrych addoliad; ac hefyd y bod Duw y Mab yn feddiannol ar gorff, rhanau, a nwydau, ac etto eu bod hwy yn hollbresennol, o herwydd y cyflawnder o'r Duw "Ysbryd" ag sydd ynddynt hwy; y fod y naill a'r llall yn hollwybodol, o herwydd yr *hollwybodaeth* ag sydd yn yr Ysbryd hollwybodol a feddant; eu bod yn hollalluog trwy yr hollalluogrwydd ag sydd yn y sylwedd ysbrydol hwn. O herwydd y deallant eu ddeddfau yr ufyddha iddynt yn mhob peth; megys, er enghraifft, pan yr ymsymmudodd ar wyneb y dyfnder yn y dechreuad, ac yr ymreoleiddiodd yr holl elfenau drwyddo, canys "y mae efe yn mhob peth, a thrwy bob peth," nes y cyhoeddodd y Gorchymynwr, bob peth "yn dda iawn." Fel hyn y "cynnalia efe bob peth trwy air ei nerth." Felly, pe byddai miliynau o fodau yn

Dduwiau oll, gellid addoli yr oll heb addoli ond un Duw. Mae ein gosodiad blaenorol o gredu personoliaeth a hollbresennoldeb Duw, wedi ei brofi yn modolldeb y ddau Dduwiau unol hyn; a gwelir fod y Saint yn addoli y gwir a'r bywiol Dduw, tra yr addola eu gwrthwynebwyr "yr hyn ni wyddant," neu "y Duw nid adwaenir."

Yn nesaf, anturiwn brofi mai tynghedfen holl feibion daearol Duw, pa rai ydynt ddynion yn gwisgo cnawd llygredig, yw cyrhaedd yn Dduwiau perffaith, hollalluog a hollwybodol. Ymresymir mai anmhosibl i hyny fod, o herwydd mai "galluoedd meidrol" sydd gan ddyn, meddir, ac nad all meidroldeb byth gyrhaedd anfeidroldeb. Eithr ni chaniatawn mai meidrol yw galluoedd dyn. Pwy a welodd ddyn a allodd gredu un gwirionedd, heb allu credu yr ail, a'r trydydd, a'r pedwarydd. Nid yw yr anhawsderau ag sydd ar y ffordd i gredu ychwaneg yn profi ei anallnogrwydd; canys symmuder y rhwystrau, ac efe a greda fwyfwy o hyd. Os oes gallu dynol ynddo, yr hyn a brofir drwy iddo gredu y gwirionedd cyntaf, ni ddirnadwn paham nad alla gynnyddu o wirionedd i wirionedd, nes y cyrhaedda yr oll ag sydd gan unrhyw fôd Pwy a all gofio cyfnod neu amgylchiad arno ei hun, pryd nad allasai gredu un peth yn rhagor? Pwy a ddywed pa bryd, neu dan ba amgylchiad, y dichon iddo fod, fel nas gall dderbyn unrhyw wybodaeth ychwanegol, tu yma i gyrhaedd y cyflawnder o bob gwybodaeth a fedda Duw? Gweler, ynte, nad y *galluoedd* sydd yn feidrol, ond y *wybodaeth* a feddwn meidrol yw, etto yn cynnyddu tuag at anfeidroldeb bob ychwanegiad ati. Y grediniaeth o feidroldeb y galluoedd dynol a achosa i dduwinyddion ddysgu mai anmhosibl i ddyn byth gyrhaedd cyflawnder gwybaeth, nac o ganlyniad, y gall byth ddyfod yn Dduw; eithr gwelir y fod galluoedd dyn, nid yn unig yn dragywyddol ac anfeidrol, a'i fod yn alluog i dderbyn pob gwybodaeth a ddysgir iddo, eithr hefyd ei fod yn gyfryw na ddigonir byth mo hono, hyd nes eu diwallir â hollwybodaeth. Profasom eisoes mai cynnyddol oedd gwybodaeth Mab Duw, o wirionedd i wirionedd, yn llin ar lin, nes y "cyflawnwyd ef â holl gyflawnder Duw;" dyna brawf o gynnyddiant gwybodaeth meidrol un hyd anfeidroldeb. Yn nesaf ceir profion ysgrythyrol, nid yn unig y dichon meidroldeb pob dyn gyrhaedd anfeidroldeb; ond trwy

y dywediadau canlynol deallir fod Duw, naill ai wedi creu galluoedd mewn dyn yn bwrpasol, a bwriadol iddo gyrhaedd anfeidroldeb ryw bryd, neu y fod gweddiau Iesu Grist ar ei Dad yn ofer, pan yn dymuno ar fod ei holl frodyr a gredent ynddo ef, yn un ynddo ef, *megys* yr oedd efe yn y Tad, sef mewn gwybodaeth a gallu; fel y byddont hwythau, OLL yn UN ynddo ef mewn pob cyflawnder a feddai Efe. Os nad yw y Saint i gynnyddu hyd hollwybodaeth. gallu, a pherffeithrwydd Duw, gofynwn i ba beth y bwriadwyd crefydd? Beth amgen yw dyben trefn yr iachawdwriaeth? Pa fodd y dichon i Dduw fod yn achubydd dyn, hyd nes y perffeithia Efe ef yn gyffelyb iddo ei hun yn mhob peth. Gan mai Efe yw y safon o berffeithrwydd—mai ei ddiben a'i amcan yn yr oll yw gwneyd ei blant yn berffaith—mai ei Ysbryd Glân yw y perffeithydd neu y santeiddydd; a chan y gorchymyna Iesu Grist iddynt fod yn berffaith, megys y mae eu Tad yr hwn sydd yn y nefoedd yn berffaith; yna, yr hwn a wada y posiblrwydd i ddeall meidrol presennol ei blant gynnyddu hyd anfeidroldeb, a gyhudda Dduw o fod yn eu gorchymyn i ufyddhau i anmhosiblrwydd creadigol o'i waith ei hun. Os nad yw y cynnyddiant dynol i anfeidroldeb yn bosibl, yna gweddiai Paul i'r Ephesiaid dderbyn anmhosiblrwydd, pan y dywed yn mhen. iii, 18, 19,—"Fel y galloch, wedi eich gwreiddio a'ch selio mewn cariad, amgyffred gyda'r holl saint, beth yw y lled, a'r hyd, a'r dyfnder, a'r uchder; a gwybod cariad Crist, yr hwn sydd uwchlaw gwybodaeth, fel y'ch cyflawner â holl gyflawnder Duw." Oni fyddant mor anfeidrol ag unrhyw bersonau dwyfol ereill, pan y byddant "wedi eu cyflawni â holl gyflawnder Duw?" Yna byddant yn anfeidrol, serch mai galluoedd dynol a feddent tra yn y cnawd. Y Duw hwn yw y cyflawnder o berffeithrwydd y priodoliaethau ag y soniasom am dano eisoes. A phan y preswylia hwn yn y Saint, nad faint fydd o honynt, bydd pob un yn gwybod pob peth a wyr y Tad a'r Mab. Ni fydd un dim a wyr un na'r oll o'r Duwiau yn ei wybod, ar na fydd pob un o'r Saint wedi dyfod i wybodaeth o hono hefyd. Cyd-dystia Ioan â ni yn hyn yn eglur, yn 1 Ioan iii, 2,—"Anwylyd, yr awrhon meibion i Dduw ydym, ac nid amlygwyd etto beth a fyddwn: eithr ni a wyddom, pan ymddangoso efe, y byddwn gyffelyb iddo; oblegid ni a gawn ei weled Ef megys ag y mae." Nid "yn gyffelyb

iddo" o ran ein cyrff yn unig, ond hefyd ein gwybodaeth a'u gallu; canys dywedir yn Phil. iii, 21,—"Yr hwn a gyfnewidia ein corff marwol ni, fel y gwneler ef yr un ffurf a'i gorff gogoneddus ef, yn ol y nerthol weithrediad trwy yr hwn y dichon efe, ïe, ddarostwng pob peth iddo ei hun." Y pryd hyn y byddant berffaith, megys y mae eu Tad yn berffaith, yn bur fel efe; yna yr adnabyddant megys eu hadnabyddir, gan y bydddant oll yn hollwybodol; y gwelant megys eu gwelir, canys byddant hollbresennol, yn feddiannol ar bob peth, canys dywedir yn Rhuf. viii, 16, 17, 30,—"Y mae yr Ysbryd hwn yn cyd-dystioliaethu â'n hysbryd ni, ein bod ni yn blant i Dduw. Ac os plant, etifeddion hefyd; sef etifeddion i Dduw, a chyd-eitfeddion â Christ: os ydym yn cyd-ddyoddef gydag ef, fel ein cyd ogonedder hefyd. A'r rhai a ragluniodd efe, y rhai hyny hefyd a alwodd efe; a'r rhai a alwodd efe, y rhai hyny hefyd a gyfiawnhâodd efe; a'r rhai a gyfiawnhâodd efe, y rhai hyny hefyd a ogoneddodd efe." Hefyd, dywedir "y mae pob peth yn eiddo chwi, a chwithau yn eiddo Crist, a Christ yn eiddo Duw." Nid cyn y cynnydda eu galluoedd meidrol hwy, megys y cynnyddodd galluoedd meidrol eu brawd hynaf i gyflawnder anfeidroldeb y Duwdod, y bydd pob peth yn eiddynt hwy. Ni welwn ni ddim mwy anmhriodoldeb i gredu fod galluoedd y brodyr ieuengaf i gynnyddu i anfeidroldeb, nag oedd i'r brawd hynaf; na dim mwy anghysson i'r naill o'i blant, wedi dyfod yn Dduwiau, feddu pob peth, fwy nag i'r un o'r lleill a gyrhaeddasant y cyflawnder o'r Duwdod o'u blaen hwy, feddu pob peth; canys, yr oedd yr oll yn gwneyd pob peth ac yn mhob peth, yn yr un ystyr, ac felly hwy a bïa bob peth.

Y pryd hyny, mor briodol y gall yr holl Saint ddweyd eu bod hwy "cyn pob peth," o dragywyddoldeb hyd dragywyddoldeb heb ddechreu na diwedd iddynt hwy na'u gweithredoedd, ag yw i Iesu Grist, y Tad, neu un Duw arall ddweyd hyny. Y pryd hyny, dywed y naill wrth y llall, Yr wyf fi ynot ti, a thithau ynof finnau, mor briodol ag y dywedodd Iesu Grist hyny wrth ei Dad; ac nid gwir na phosibl hyn fel personau; ond o ran y Duwdod ag sydd ynddynt, mae mor briodol i'r naill ag i'r llall, pe llall hefyd; canys un *Duw* fyddant, er yn wahanol *bersonau.* Yn 2 Cor. iii, 18,—"Eithr nyni oll, ag wyneb agor-

ed, yn edrych ar ogoniant yr Arglwydd megys mewn drych, a newidir i'r unrhyw ddelw, o ogoniant i ogoninnt, megys gan Ysbryd yr Arglwydd." Erbyn y delo "Ysbryd yr Arglwydd" a hwy oll "i'r unrhyw ddelw," yna mwynhant yr un gogoniant ag Ef, ac â'u gilydd.

Wedi geni dynion o Dduw drwy ddwfr a'r Ysbryd, y mae cyfran o'r Duwdod yn cael ei blanu ynddynt, yr hyn yw "dawn yr Ysbryd Glân;" dysgwylia Duw y cynnyddiant o hwn ynddynt yn barhaus trwy ymwrthodiad â'r drwg, ac ufydd-dod iddo Ef, hyd nes eu perffeithio drwyddo, a chael o honynt deml anllygredig yn yr adgyfodiad cyntaf. Etto, nid y pryd hyny chwaith, oddieithr y fod cyfran o'r Duwdod yn preswylio ynddynt yma; canys dywedir yn 1 Ioan iv, 12, 13,—"Ni welodd neb Dduw erioed. Os carwn ni ein gilydd, y mae Duw yn trigo ynom, ac y mae ei gariad ef yn berffaith ynom. Wrth hyn y gwyddom ein bod yn trigo ynddo Ef, ac yntau ynom ninnau, am ddarfod iddo roddi i ni o'i Ysbryd." Yr Ysbryd hwn a breswylia ynddynt nes eu dwyn ar ddelw eu Tad, fel y dywed Paul,—"Os ysbryd yr hwn a gyfododd Iesu oddiwrth y meirw sydd yn trigo ynoch, yr hwn a gyfododd Grist oddiwrth y meirw, a fywioca hefyd eich cyrff marwol chwi trwy ei Ysbryd yr hwn sydd ynoch chwi." Profasom hefyd eu bod nid yn unig ar ei ddelw gorfforol, ond yn feddiannol ar ei holl berffeithrwydd ef yn mhob dull, ac y cyd-etifeddant bob peth ag ef; ac felly cyd-deyrnasant ag ef mewn gogoniant. Yna bydd eu llywodraeth dros bob peth, o herwydd bydd pob peth wedi ei ddarostwng iddynt, a byddant fwy na choncwerwyr ar bob peth. Byddant yn "Freninoedd ac yn Offeiriaid i Dduw, a theyrnasant gydag ef ar y ddaear." Bydd y gair DUW yn weledig ar dalcen pob un o'r dyrfa liosog; ac nid i arwyddo yr hyn NI fyddant, ond pawb a adwaenant eu bod yn teilyngu yr ENW a fydd arnynt, canys Duwiau a fyddant, yn meddu y cyflawnder o'r DUWDOD. O ddedwyddolion! Pwy na ystyria y mwynhad sylweddol, ac nid ffugiol nac "ansylweddol," o'r perffeithrwydd, y gogoniant a'r gallu hwn, yn werth dyoddef pob peth er ei fwyn? Nid rhyfedd i blant Duw gynt ddiystyru golud y byd, mewn cyferbyniad i'r anchwiliadwy olud hwn. Cymhwys y gallasant ddibrisio gorsedd-feingciau daearol ac amserol, wedi cael cipolwg ar y rhai tragywyddol a

nefol hyn. Pwy a'i hiawn ystyria, ar nad ymdrecha, i ymberffeithio drwy santeiddiad Ysbryd Duw, i fod yn addas i'r oruchel gwmniaeth hyn? Cofier nad â i mewn i'r gogoniant hwn ddim aflan na halogedig! Braint anmhrisiadwy yw cael dyfod yn blant mabwysiadol i Dduw; canys i gynnifer a'i derbyniasant ef, "efe a roddes iddynt allu i fod yn feibion i Dduw." Mawr yw dyled y rhai a gawsant yr oruchel fraint o gael eu geni o'r Duwdod hwn, i wylied a gweddio, rhag tristâu ei Ysbryd ef oddiwrthynt mewn un modd; canys hebddo gweler na ddeuant byth yn debyg i'w Tad. Saint anwyl, magwn, a meithrinwn y ddwyfol anian hon hyd y cyflawnder.

Amlwg yw weithan ryngu bodd y Duwiau trágywyddol, ar fod dynion wedi eu cynnysgaeddu a galluoedd cyfaddas i gynnyddiant hyd anfeidroldeb—nad llai dyben oedd ganddynt yngreadigaeth dynion na'u gwneyd yn Dduwiau, i fod yn ogyfuwch a'u hunain yn ngyflawnder y Duwdod; yn nesaf, ceisiwn brofi, PA FODD Y GWNEIR DYNION YN DDUWIAU! Rhoed rhydd ewyllys i bob dyn, i bob creadur, ac i bob sylwedd bywydol; eu hufydd-dod gwirfoddol i'r iawn gyfarwyddiadau a roddir iddynt, yn unig a duedda i berffeithio a dedwyddoli y naill a'r llall a'r oll o bob peth gweledig ac anweledig, drwy holl greadigaethau y Duw a lywydda yr oll. Gosododd eu deddfau priodol i'r haul, y lloer, a'r planedau; i'r môr a'i bysg, i'r awyr a'i ehediaid, y ddaear ai hymlysgiaid, ac i ddyn hefyd: amrywia deddfau yr oll yn gyferbyniol i'w galluoedd, a'u deall i'w cadw. Perffeithiad yr oll, neu gael mwy o'r Duwdod ynddynt yw y dyben; a neshâd at Dduw fydd y canlyniad o ufydd-dod pob un, yn mhob cylch; megys, o'r ochr arall, pellhâd oddiwrth Dduw, sef bod llai o briodoliaethau y Duwdod ynddynt, fydd y canlyniad o bob anufydd-dod. O barthed i holl hîl Adda, dywedir "nad oes enw arall wedi ei roddi yn mhlith dynion, trwy yr hwn y mae yn rhaid i ni fod yn gadwedig ond Iesu Grist, a hwnw wedi ei groeshoelio." Ufydd-dod i'w orchymynion Ef yn mhob peth, a ddyga ei ufyddion yn feddiannol ar ei holl gyflawnder ef, megys ag y cyflawnwyd yntau â holl gyflawnder ei Dad, trwy ei ufydd-dod perffaith i'w holl orchymynion Ef. Hyd yma, eglur yw y ffordd i ddod yn Duwiau; ond y mae gofyniad pwysig yn dyfod i'r meddwl yn awr; sef, beth yw y gorchymynion a'r dyledswyddau, arbenig, a pha fodd y

deallir hwynt? Atebwn fod Duw wedi gwneyd hyn yn eglur yn mhob cenadwr a afonodd i'r byd. Dysgodd ei *weision* ac yna anfonodd hwynt i *ddysgu* ereill o tan y goruchwyliaethau blaenorol; ac yn nghyflawnder yr amser, anfonodd ei Fab i hysbysu hyn; dysgodd yntau yr un pethau ag a glywodd gan ei Dad, i'w frodyr a'i chwiorydd ieuengach; o'u plith cymhwysodd rai i ddysgu ereill, fel, trwy holl ymddygiadau Duw, gweler, mai dyben y naill Dduw personol yw ymddarostwng i ddysgu ereill, pa fodd i gyrhaedd ei wybodaeth ef, tra y dysga yntau gan ei ddoethach; ac felly o hyd nes y cyflawnir y naill ar ol y llall, trwy eu hufydd-dod i'w gilydd, â holl gyflawnder Duw; a chyfrifir pob ufydd-dod iddynt yn ufydd-dod i'r "Unig Ddoeth Dduw," a phob ufydd-dod a gyfrifir iddynt yn gyfiawnder; a mwynhant fwy o Ysbryd Duw, i'w galluogi i ufyddhau i bethau mwy. Geilw Paul y cyfryngau neu y personau hyn dan wahanol enwau, yr hyn a arwydda yn unig y wahanol gylchoedd y troant ynddynt, ond mai yr un Ysbryd sydd ganddynt oll, ac mai yr un dyben sydd mewn golwg, sef dwyn yr oll i "undeb y ffydd." Cyn y gellir dyfod yn Dduwiau, gwelir mai anhebgorol eu bod hwy oll yn credu yr un pethau, yn cydsynied yn mhob peth; onide, byddai perygl o anghydfod, neu fod y naill drwy gamsyniad yn dadwneyd gwaith neu yn croesi y llall. Er hollol ddedwyddwch, anhebgorol yw hollol gydweithrediad, yr hyn ni ellir fod oddieithr, fod hollwybodaeth gan bob un Mor werthfawr yw yr holl wahanol swyddau eglwsyig ynte—a goruchel eu hamcanion! Eglurir hyn yn mhellach yn Ephesiaid iv, 10. 11. 12. 13—"Yr hwn a ddisgynodd, yw yr hwn hefyd a esgynodd goruwch yr holl nefoedd fel y cyflawnai bob peth. Ac efe a roddes rai yn apostolion, a rhai yn brophwydi, a rhai yn efengylwyr, a rhai yn fugeiliaid ac yn athrawon; i berffefthio y Saint, i waith y weinidogaeth, i adeilad corff Crist: hyd oni ymgyfarfyddom oll yn undeb ffydd, a gwybodaeth Mab Duw, yn wr perffaith, at fesur oedran cyflawnder Crist:" Mae y ffaith o ddwyfol osodiad y swyddau uchod i *berffeithio* y Saint, yn profi eu bod yn anhebgorol. Gan mai dyben Crist yn gosod y swyddau hyn i ddysgu ei blant oedd, fel y cyrhaeddont oll, ië, y gwanaf o honynt, rywbryd i wybod pob peth a wyddai Efe, pa fodd y dysgwylir cyrhaedd yr amcan gogoneddus hwnw, heb ei arweiniad Ef drwy

y cyffelyb gyfryngau yn awr? Na ddealler ni i fod yn awgrymu mai *y personau* hyn sydd yn dwyn eu brodyr, i wybodaeth Mab Duw, ond yn unig mai cyfryngau ydynt hwy yn ei law Ef; yr offeiriadaeth—y ddwyfol alwad, addasiad a danfoniad a gawsant hwy ganddo Ef i ddysgu i ereill yr hyn a ddysga Efe drwy ei Ysbryd—ei angylion,—ei Hunan, ac amryw ffyrdd ereill, yw yr effeithiolaf er cynnyddiant; yr hyn a ddangosa yr anghenrheidrwydd sydd am ddadguddiadau oddiwrtho ef hyd oni chyrhaedda y lleiaf hollwybodaeth. Megys ag y mae perffeithiad yr *aelodau* yn dibynu ar eu hufydd-dod i ddysgeidiaeth Duw iddynt drwy y swyddau iselaf, y mae perffeithiad pob *swyddog* yn dibynu ar ei ufydd-dod ef i'w *uwch swyddog* yntau; ac felly, hyd yr uchaf daearol yn yr Eglwys, a hwnw i gynnyddu drwy ei gyssylltiad â "Phen yr Eglwys," yr hwn sydd ar ddeheulaw y Mawredd yn y goruwch leoedd, yn Dduw bendigedig yn oes oesoedd. O ryfedd a mawr amryw ddoethineb Duw yn trefnu ffordd anffaeledig i'r aelod gwanaf a ufyddha i Dduw drwy ddysgeidiaeth, pe hyd y nod y swyddog distadlaf o'i eiddo i gyrhaedd holl gyflawnder ei Dad nefol, a'i "Frawd hynaf!" Pwy na orfoledda yn y fath ryfedd ddoethineb, y fath drefnuswydd? Pwy mor anystyriol o'i leshâd ei hun, ar na ymdrecha â'i holl alluoedd i ufyddhau i bob gair a ddaw o enau yr Arglwydd drwy ei weision, gan fod mor amlwg mai hunan les, yw y prif amcan yn mhob peth! Nid ufyddhau i ddynion yw hyn; ond ufyddhau i Dduw yw ufydd-dod iddo drwy bob un o'i weision, megys yr ufyddheir iddo *Ef* drwy ufyddhau i orchymynion *Iesu Grist.* Ac nid yn unig ufyddhau i'r Tad a'r Mab yw ufydd-dod i'r offeiriadaeth, ond hefyd ufydd-dod i, a rhyngu bodd yr holl Dduwiau dirifedi ag sydd yn un ynddynt hwy.

Amlwg yw, ynte, nad oes wahaniaeth pwy yw y person neu y personau a'n dysga neu a lywydda arnom yn yr Arglwydd, tra mai Duw a'u gosododd yn y cylch hwnw; ein perffeithiad ni yw y dyben a'r defnyddioldeb o honynt. Nid oes neb a wrthoda Iesu Grist i fod yn Iachawdwr iddo *o herwydd* nad oedd ganddo ef lais neu ddewisiad yn ei osodiad; nid anheilwng o fod yn Dduw i ni yw ei Dad Ef, *o herwydd* nad nyni a'i gosododd Ef yn y cylch uchel hwnw; ac nid mwy rhesymol na hyny a fyddai gwrthod un o'i weision Ef, mewn unrhyw gylch,

o herwydd mai Efe, ac nid nyni a'i gosododd Ef yno. Nid gwerin-lywodraeth yw llywodraeth Duw, ac nid llywodraeth y werin a wna y werin byth yn Dduwiau. Nid "llais y bobl yw llais Duw," yn ol yr hen arwydd-air Rhufeinig, ond hollol groes;—llais Duw a ddylai fod llais y bobl, canys ufydd-dod i'w lais Ef a'n gwna yn ddoeth i iachawdwriaeth.

Mynych y gelwir y swyddwyr a osoda Duw yn ei eglwys yn "Dduwiau," tra yn y cnawd, a hyny o herwydd y Duwdod sydd ynddynt, a'r cyssylltiad o ddwyfoli y Saint. Gosododd Duw Moses yn Dduw i Pharaoh. Sylwer, Duw a'i *gosododd*, er nad oedd efe wedi cyrhaedd cyflawnder y Duwdod ei hunan. Pe ufyddhasai Pharaoh i holl orchymynion Duw drwy Moses, daethai yn Dduw ei hunan ryw bryd. Dysgir ni gan Grist yn Ioan x, 34, 35,—"Yr Iesu a atebodd iddynt, Onid yw yn ysgrifenedig yn eich cyfraith chwi, Mi a ddywedais, Duwiau ydych? Os galwodd efe hwy yn dduwiau, at y rhai y daeth gair Duw, a'r ysgrythyr, nis gellir ei thori." "Os GALWODD EFE," sylwer! ganddo Ef yr oedd yr hawl i'w *galw* fel y mynai, naill ai yn apostolion, prophwydi, bugeiliaid, ai *Duwiau*, ynte beth arall. Ein pwnc yw, eglur bellach, mai trwy ufydd-dod i'r Duw-*dod* a fydd yn eu gilydd, y cyflawnir y naill â chyflawnder gwybodaeth y llall, a hwnw gan ei Dduw yntau, ac yn y blaen, hyd oni ddeuant "oll yn un" yn y Duwdod.

Mae gan bob un o'r bodau dwyfol ei waith ei hun i'w wneuthur, megys creu neu reoleiddio byd yn breswylfod i'r rhai a genedlodd yn yr ysbryd, fel y caent gyrff daearol fel a fu ganddo ef,—trefnu ffordd i iachawdwriaeth i'r oll a ufyddhant iddo, fel y caffent adgyfodiad mewn cyrff anllygredig,—eistedd mewn barn ar, a chospi yr anufyddion, a phuro neu berffeithio y ddaear halogedig oddiwrth effeithiau pob camwedd, a'i gwneyd yn "newydd," yn nefol ac anghyfnewidiol, fel y byddai yn addas i'w blant anllygredig i breswylio arni gydag ef. Ar y Tad y dibyna hyn oll, ac heb hyn ni ddichon iddo ddwyn meibion lawer i ogoniant;" mwy nag y byddai tad naturiol yn cyflawni ei ddyledswyddau at ei blant, hyd nes ar ol eu cenedlu, y magai, y dysgai, ac y gosodai efe hwynt mewn sefyllfa yn y byd i gynnal eu hunain, i eppilio eu rhywiogaeth, fel y gallent ymddwyn atynt hwythau yn yr un modd. Y tad yw yr oll i'r plant, arno ef y dysgwyliant am gynnaliaeth, ac am gynghor-

ion, ac efe a'u barna ac a'i cerydda pan y teilyngant hyny. Nid yw naturiaeth byth yn terfynu amser rhyddhad mab oddiwrth ei gyfrifoldeb i'w dad; cyfreithiau dynol sydd yn dweyd fod y mab yn rhydd o gyfrifoldeb i'w dad, pan yn un ar hugain oed, a hyny o herwydd fod cyfraith y wlad yn ei honi yn ddeiliad o hôni hi y pryd hyny; eithr pe ei dad a luniasai y cyfreithiau hyny, a phe byddai ganddo deyrnas ei hunan, a byw byth, a neb yn ddeiliaid o honi ond ei blant cenedledig, yna buasent hyd byth o dan ei awdurdod ef yn mhob ystyriaeth. Efe a fuasai eu brenin, eu cynnaliwr, eu deddfroddwr, eu patriarch, ac mewn gair, efe a fuasai eu Duw Ni wybuasent un arall goruwch iddo ef yn y berthynas hon, er y gallasai ereill lawer fodoli, etto, â'u tad yn unig y buasai eu ho l gyssylltiadau hwy. Fel hyn y dysga ymddygiadau y patriarchiaid ni, a'u cenedlaethau ar eu hol; —fel hyn y dysgodd holl iaith ac esiamplau Iesu Grist ni —" Dy ewyllys di O Dad a wneler," oedd awyddfryd ei galon o hyd. Nid yw sefydliadau Duw ar y ddaear ond patrwm o bethau nefol. Ni allwn ni ddirnad am un hawl goruwch i hawl y tad a genedlodd ei blant; efe a'u pïa, os na fforffetiodd yr hawl hono drwy droseddiadau; felly ni wyddom am hawl nac offeiriadaeth goruwch yr un Batriarchiaidd tra yr ymddygant hwy yn unol â, a darostyngedig i'w Patriarchiaid hwythau, ac felly yn olynol. A pheth a gaem ni ar ddechreuad yr hil ddynol? Caffem mai Adda i'w prif batriarch y greadigaeth hon, efe yw y cyntaf, yr *hynaf mewn dyddiau*, ac o herwydd hyny, gelwir ef yn "HENDDIHENYDD," yn yr ysgrythyrau. Efe a gafodd y gorchymyn mawr cyntaf i ddechreu eppilio a llanw y ddaear a'i hiliogaeth; ac nid hyny yn unig, ond hefyd i'w darostwng hi ac *arglwyddiaethu* arni. Pa fodd y gallai arglwyddiaethu heb ei fod yn *Arglwydd?* Dim modd iddo. Ei Dad a roddes iddo yr hawl oruchel a thragywyddol hon; canys ni ddywedodd wrtho am arglwyddiaethu hyd angau, ond y mae y gorchymyn yn ddiderfyn. Ond meddir, efe a gollodd ei hawl trwy bechod. Am ei bechod y mae mwy o waith amddiffyn ar gymmeriad ein cyn batriarch rhag camgyhuddiadau ei blant llygredig, nag a allwn wneyd yn y man hyn; ein pleser fydd gwneyd hyny etto. Oeder y ddedfryd arno nes y ca dreial teg o flaen brawdle y gwirionedd o leiaf. Eithr pe fforffetiodd ei hawl, oni chaed iawn? A pha iawn a allasai fod, oddieithr

iddo symmud y canlyniad a dwyn adferiad? Os felly ynte, Adda a osodwyd gan ei Dad i fod yn Brif, yn ben Arglwydd ar y byd a'i holl drigolion. Er fod yn gysson â'r uchod, meddir, a bod ei hawl batriarchaidd yn gyfiawn, anghenrheidiol ei fod Ef yn dad ein hysbrydoedd ni, heblaw tad ein cyrff! Cydnabydda ei holl hiliogaeth yn rhwydd mai "plant Adda" ydym ni oll; ond Duw yw tad ein hysbrydoedd, meddir! Pa fodd y cyssonir croeshaeriadau fel hyn, meddir? Wel, gan bwyll, efallai y diflana y gwyrni tybiol. Beth pe treiem fel hyn: Pwy yw y Duw hwnw a alwn yn dad ein hysbrydoedd? Atebwn, mai y Duw hwnw sydd etto i'n barnu yn y dydd a ddaw. Dywed Paul mai Tad ein Harglwydd Iesu Grist yw efe, 1 Cor xv, 24,—28, —"Yna y bydd y diwedd, wedi y rhoddo efe y deyrnas i Dduw a'r Tad; wedi iddo ddileu pob pendefigaeth, a phob awdurdod a nerth. Canys rhaid iddo deyrnasu hyd oni osodo ei holl elynion dan ei draed. Y gelyn diweddaf a ddinystrir yw yr angau. Canys efe a ddarostyngodd bob peth dan ei draed ef. Eithr pan yw yn dywedyd fod pob peth wedi eu darostwng, amlwg yw mai oddieithr yr hwn a ddarostyngodd bob peth iddo. A phan y darostynger pob peth iddo, yna y Mab ei hun hefyd a ddarostyngir i'r hwn a ddarostyngodd bob peth iddo ef, fel y byddo *Duw oll yn oll.*" Iesu Grist, gweler, fydd yn cario gwaith y Tad yn mlaen, megys y gweddai i bob mab hynaf dros ei dad, hyd nes y cyflawna yr hyn a roddes ei Dad iddo i'w wneuthur; yma gweler fod yn rhaid iddo deyrnasu ar y ddaear hon, hyd oni osodo ei elynion tan ei draed. Efe a fydd frenin breninoedd, pan y delo holl deyrnasoedd y byd yn eiddo ein Harglwydd ni a'i Grist ef. Iddo ef y cyffesa pob tafod, ac y plyga pob glin. Etto nid yw hyna oll yn arddangos mai efe fydd prif "Arglwydd" Llywyddol y byd hwn, ond arall yn ol y cyfammod cyntaf.

Wedi y gwnelo y Mab yr holl waith a roed iddo, yna efe a ddyry ei hunan, a'r oll a wnaeth i fyny i Dduw a'r Tad, sef ei Dad ef a'n Tad ninnau; yr un person yw efe ag a elwir uchod yn *Dduw.* Drwy gyflwyniad ei oruchwyliaeth i fyny iddo Ef, cydnabydda y Mab ei oruchel hawl i'r oll. "Y Mab ei hun hefyd a *ddarostyngir,*" i'r Duw Dad hwn, sylwer; ac felly y "bydd *Duw oll* YN *oll.*" Mewn geiriau ereill, bydd cyflawnder y Duwdod, sef hollwybodaeth, hollalluogrwydd, y cyflawnder

wirionedd a'r perffeithrwydd o gariad, yn mhob un o'r dyrfa liosog yn y deyrnas; a'r pryd hyny y meddant y priodoleddau hyn a elwir y "Duwdod," neu Duw *ynddynt oll*, a'r oll ynddo Ef; sef yn y Duw hollbresennol hwn. Gwelir oddiwrth weledigaeth Ioan, mai y Duw hwn fydd a'r yr orsedd farnol, pan y dygir yr holl feirw ger ei fron. Dad. xx, 11—15,—"Ac mi a welais orsedd-fainc wen fawr, a'r hwn oedd yn eistedd arni, oddi wrth wyneb yr hwn y ffodd y ddaear a'r nef: a lle ni chafwyd iddynt. Ac mi a welais y meirw, fychain a mawrion, yn sefyll ger bron Duw; a'r llyfrau a agorwyd: a llyfr arall a agorwyd, yr hwn yw llyfr y bywyd: a barnwyd y meirw wrth y pethau oedd wedi eu hysgrifenu yn y llyfrau, yn ol eu gweithredoedd. A rhoddodd y môr i fyny y meirw oedd ynddo; a marwolaeth ac uffern a roddasant i fynu y meirw oedd ynddynt hwythau: a hwy a farnwyd bob un yn ol eu gweithredoedd. A marwolaeth ac uffern a fwriwyd i'r llyn o dân. Hon yw yr ail farwolaeth. A phwy bynag ni chafwyd wedi ei ysgrifenu yn llyfr y bywyd. bwriwyd ef i'r llyn o dân." Cyferbyner hyn, â'r hyn a ddywed Daniel yn pen. vii, 9, 10, 13, 14,—"Edrychais hyd oni fwriwyd i lawr y gorseddfeydd, a'r Hen ddihenydd a eisteddodd: ei wisg oedd cyn wynned a'r eira, a gwallt ei ben fel gwlan pur; ei orseddfa yn fflam dân a'r olwynion yn dân poeth. Afon danllyd oedd yn rhedeg, ac yn dyfod allan oddi ger ei fron ef: mil o filoedd a'i gwasanaethent, a myrdd fyrddiwn a safent ger ei fron; y farn a eisteddodd, ac agorwyd y llyfrau. Mi a welwn mewn gweledigaethau nos, ac wele, megis Mab y dyn oedd yn dyfod gydâ chymmylau y nefoedd; ac at yr Hen ddihenydd y daeth, a hwy a'i dygasant ger ei fron ef. Ac efe a roddes iddo lywodraeth, a gogoniant, a brenhiniaeth, fel y byddai i'r holl bobloedd, cenedloedd, a ieithoedd, ei wasnaethu ef: ei lywodraeth sydd lywodraeth dragywyddol, yr hon nid â ymaith, a'i freniniaeth ni ddifethir."

Yr un person gogoneddus a elwir gan Ioan yn Dduw, gan y Mab yn ol a ddyfynwyd uchod, yn "Dduw a'r Tad," a elwir yma yn "*Hen ddihenydd.*" Mae y gwaith mawr a wna, sef barnu y byd, yn profi mai yr un cyfnod y cyfeirir ato gan y naill a'r llall; hefyd, y ffaith na bydd ond "un dydd barn," yn profi mai yr un fydd y barnwr serch y gelwir ef gan y naill yn "Dduw Dad," a chan arall "yr hen ddihenydd." Hefyd

profa cyffelyb ymddarostyngiad y Mab i'r "Hen-ddihenydd," yn ol gweledigaeth Daniel, ag yw yn ol Paul, i "Dduw a'i Dad," mai at yr un person y cyfeiriai y ddau. Hunanieithir hefyd drwy gyffelybrwydd y "llywodraeth" a'r dyrchafiad a dderbyniai y Mab yn ol y ddwy weledigaeth. Cyd wela y ddau danbeidrwydd yr orsedd—lliosogrwydd y gwyddfodolion a hynodrwydd y cymmeriadau a fernir, sef y "bwystfilod" fel eu gelwir; heblaw fod unigolrwydd y "dydd barn," y fuddugoliaeth a sicrheir, a thragywyddol fwynhad o'r deyrnas i'w theilwng etifeddion, oll yn profi mai yr un cyfnod y cyfeirir ato; ac felly mai yr un person barnol a lanwa yr un orsedd ogoneddus, er dan wahanol enwau. Eithr rhag yr arosa ammheuaeth yn hwy, ai yr un yw yr "Hen-ddihenydd" a'r Duw a eilw Iesu Grist yn "Dad," sylwer ar ddywediad yr angel Gabriel wrth Mair ei fam Ef, yn Luc i, 32, 33,—"Hwn fydd mawr, ac a elwir yn Fab y Goruchaf; ac iddo rhydd yr Arglwydd Dduw orseddfa ei dad Dafydd. Ac efe a deyrnasa ar dŷ Jacob yn dragywydd; ac ar ei freniniaeth ni bydd diwedd." Dyma dystiolaeth yr angel mwyaf ond un a feddai y nefoedd, i brofi mai y "Goruchaf" a goronai ei Fab Iesu â'r deyrnas dragywyddol, ac â'r llywodraeth ddiderfyn; a chawsom dystiolaeth Daniel, yr hon a gafodd, yn dra thebygol, gan yr un Gabriel, yr hwn a fuasai gydag ef amryw weithiau, yn profi mai yr "Hen-ddihenydd" a roddai yr un "llywodraeth" iddo; ac felly mwy na thebyg nad oedd yr "Hen-ddihenydd" ond enw arall ar y "Goruchaf," ei "Dad," &c. Wedi ei sefydlu ar y ffaith ysgrythyrol o ddwyfol genedliad y Mab o ran ei Ysbryd o Dduw yn y nefoedd, y gwelir cyssondeb cenedliad ei gorff o'r un Tad yn mrû y Forwyn. Gan fod Iesu yn cael ei ystyried yn frawd i ni, oni orfoda y berthynas agos hono ei fod yn *enedig* o'r un Tad â ninnau; er y dichon y Tad hwnw fod yn Dduw ac yn ddyn; yn Dduw neu yn ddyn ar genedliad y naill neu y llall? Os gwir ein gosodiad, mai y "Goruchaf," perthynol i'r byd hwn; sef Tad Iesu Grist yw Tad ein hysbrydoedd,—os profasom mai yr un yw efe a'r hen "Ddihenydd," yna yr "Henddihenydd" yw Tad ein hysbrydoedd ni oll. Rhag ein bod heb brofi yn ddigon eglur, mai yr un person yw yr hwn a elwir yn "Hen-ddihenydd" ag a elwir yn "Adda," ychwanegwn fod hyny wedi ei ddadguddio i Joseph y Gweledydd; os

felly, yr un Tad sydd i'n cyrff daearol yn ddechreuol, ag oedd i'n hysbrydoedd ni; ac mai ein Tad ysbrydol a chorfforol ni, a'n "brawd hynaf," fydd ein barnwr cyfiawn a grasol ni oll, yn y dydd a ddaw. Onid cyssonach hyny nâ'r meddylddrych poblogaidd mai y naill yw Tad ein hysbrydoedd, ac arall yw ein Tad daearol dechreuol? Hefyd, pe felly y mae, gofynwn pa un o'r ddau fydd ein Tad, os cawn y fraint o gael rhan o "ogoniant meibion Duw," sef "adgyfodiad y corff?" ynte, a honna dau dad ni yn blant i bob un o honynt? neu a dybir na fydd gan holl feibion Duw eu tad, fel y cyfaddefir y bydd gan y "Mab hynaf?"

Efallai yr arswydir rhag athrawiaeth a ymddengys mor newydd a rhyfedd ag yw ein testun i lawer; er hyny, ni allwn ni wrth ganlyniadau anocheladwy gwirioneddau a welir yn yr ysgrythyrau; ac ni ddirnadwn pa wrthwynebrwydd sydd gan undyn i'r hwn a ystyrir yn ddigon da i fod yn dad daearol i ni, i fod hefyd yn dad ein hysbrydoedd ni, tra yn Dduw yn y nefoedd;—na phaham nad yw mor addas batrlarch, neu Dduw, ag yw i'r un o'r ddwy berthynas flaenorol. Yn mhellach, ymresymwn ar y gosodiad hwn fel y canlyn:—sef, gan nad ystyrir neb o blant Adda mewn sefyllfa o gadwedigaeth berffaith, hyd oni chaffont adgyfodiad eu cyrff yn anllygredig. a bod "yn wyr perffaith. at fesur oedran cyflawnder Crist;" pa fodd y cwblhasai Tad ein hysbrydoedd ein hiachawdwriaeth, heb ddyfod yn dad i'n cyrff daearol? Ai o herwydd y mawrheir cymmaint o'r pwlpudau am "gamwedd Adda," yr ystyrir ef yn anheilwng o'r oruchel gylch ag y ceisiwn ddangos sydd yn ei gyfreithlawn hawl? Eithr cofier nad yw efe fwy na ninnau yn euog o bob cyhuddiad a ddygir i'w erbyn o'r pwlpudau, nac, o ganlyniad, yn atebol i'w brawdlys hwy. Os gwaethyga cymmeriad Adda gymmaint am chwe mil o flwyddi etto, ag a wnaethpwyd iddo yn y mynedol, ni wyddom pa le y caiff ei blant rhith dduwiol le digon poenus i'w gospi: y mae yn waeth o lawer yn awr nag oedd yn amser Paul, canys dywedai efe "nid Adda a bechodd, ond y wraig." Ac nid yw efe, ar a wyddom ni, wedi ei brofi yn euog o bechod bwriadol, o flaen unrhyw frawdle gyfiawn, er ei fod wedi caru tipyn gormod ar ei wraig efallai, yn anfwriadol; eithr ychwaneg ar hyn etto. Os oedd y Duw hwn ddigon da o wrthddrych addoliad gan Iesu Grist, paham nad yw yn ddigon teilwng o ymddiried ei holl blant felly? Etto, nid ei berson ond ei Dduwdod, fel y soniasom eisoes; tra y mae yntau mewn undeb hollol â'i Dad ef. Er fod "arglwyddi lawer," paham nad efe yw prif Arglwydd ei deulu ei hun ar y byd hwn? a chan "nad oes *i ni* ond un Duw," paham nad hwn yw efe? Gan y dysgwylia holl feibion Duw gyrhaedd y "gamp uchel" hon; gan mai Adda a bïa y llywodraeth batriarchyddol, drwy iddo ein cenedlu, ac o herwydd i'w Dduw ei osod i "arglwyddiaethu" ar y ddaear hon yn ddiderfyn, paham nad yw efe wedi cyrhaedd y Duwdod yn

ol, o'u blaen hwy oll? Er dyfod o filiynau o'i hîl ef yr un modd, ni byddant mwy anymddibynol arno ef, nag yw yntau ar yr *Eloheim* mawr. Cyn y gwneir ewyllys Duw ar y ddaear, megys ei gwneir yn y nef, fel y gweddiodd Crist, rhaid fod pob teulu mewn perffaith ufydd-dod i'w Patriarch, yn ol cynllun y nef, a'n tad cyntaf ni oll yn arch-batriarch hollalluog ar yr oll, heb neb yn tynu yn groes. Pe felly, ni fyddai anghen *cyfnewidiad* namyn *perffeithiad* yr aelodau, er gwneyd daear yn nefoedd, a'r hîl ddynol yn hîl ddwyfol o ran egwyddor. Tra yr ufyddhao i'w Dduw, ei hawl hanfodol i'w llywyddu ar ei eiddo, yn nghyd ag ar y rhai a'i dewisant ef yn dad iddynt; nid oes ond ei droseddau ei hun a'i hamddifada o hyny, ac iddo ef y maent yn gyfrifol, yn ol trefn Duw am yr oll a wnant.

Hysbysa Joseph y Gweledydd ni, nad yw yr "Hen-ddihenydd," "Michael," ac "Adda," ond gwahanol enwau perthynol i'r un person, ag y dywed yr ysgrythyr gymmaint am eu fawredd a'i ogoniant; dro arall gelwir ef "Michael y tywysog PENAF." a galwai Gabriel ef, "Michael eich tywysog CHWI." Profir uchafiaeth yr olaf ar Gabriel, yr hwn yw Noah, er ei fod yn ben ar y byd ol-ddiluwiol, fel yr oedd y llall yn y byd cyn-ddiluwiol, drwy iddo ei ryddhau ar ei hynt o afaelion galluog angel "tywysog Persia," yr hwn a'i cadwasai yn garcharor, debygid, am "un niwrnod ar hugain." Y Michael hwn a gawn yn Brif yn y cynghor boreu,—yn ei erbyn ef y rhyfelai Lusiffer,ac Efe a'i fyddinoedd a'i halltudiodd o'r nef; efe a'i rhwyma a'r "gadwen fawr," ac a'i gyra ef a'r "bwystfilod" a'i haddolant, i'r "ail farwolaeth." Os nad Michael oedd Tad yr ysbrydoedd yn y gwrthryfel hwnw, pwy oedd eu tad, a pha ham na sonir am dano, neu na fuasai efe yn pleidio ei blant ufydd yn erbyn gormes y teyrnfradwr? Cawn trwy ddadguddiadau, i'r Tad ofyn i'r ysbrydoedd yn y cynghor boreu, pwy a elai i roddi ei fywyd dros ei frodyr? Atebodd ei Fab hynaf, "Wele fi, danfon fi." Ebe yr ail fab, "anfon fi." Myfi a anfonaf y cyntaf, ebe y Tad, a'r ail a ddigiodd, a'r "pryd hyny y dechreuodd fyned yn Satan." Yn ol hyn, dau frawd oedd Iesu a Lusiffer, yr un oedd eu Tad,—pwy oedd hwnw? Os profasom mai yr un yw yr "Hen-ddihenydd" a'r hwn a alwai Iesu yn "Dad," ac mai yr un yw hwnw a Michael, yna cyfaddefa yr Iesu mai Michael oedd ei Dad; os yn dad iddo ef, ac yntau yn frawd i ni, paham nad y Michael hwnw yw Tad a Duw yr *holl ysbrydoedd*, ïe, tad Lusiffer hefyd? Ai rhyfedd ynte, fyddai iddo fod yn addas farnwr y naill, ac yn Dduw i'r lleill a ufyddhasant iddo? Os Duw i'r ysbrydion, paham nad addas Dduw iddynt tra yn ddynion?

Teilwng o efelychiad yn hytrach nag o gondemniad, pe eu hiawn ystyrid yw holl ymddygiadau ein "Pen-cyfammodwr" at ei deulu a gynrychiolai; ei ofal cyntaf drostynt a welid yn cenedlu cyrff iddynt, heb y cyfryw ni allent bythoedd ddyfod yn Dduwiau, fel efe ei hun; yn nesaf, dysgodd iddynt ffordd yr

iachawdwriaeth, trwy eiriau ac esiamplau; cyflwynodd iddynt yr Offeiriadaeth, a galluogodd y rhai a fynent o honynt fel Enoch, i "RODIO GYDA DUW dri chan mlynedd." Er na enwir y Duw hwnw, etto hysbys fod Enoch yn cyd-oesi ag Adda! Nid yn unig dangosodd ei fawr ofal dros wrthddrychau ei "ARGLWYDDIAETH" tra yr oedd yn myd yr ysbrydoedd, ac ar y ddaear gyda hwynt; ond ar ol ei ymadawiad nid oedd ei ofal lai, os efe yw Michael: mynych yr anfonai orchwyliaethau dilynol i ddystrywiad y rhai blaenorol gan ei wrthnysig blant, —achubiaeth, llesâd presennol, a gogoniant tragywyddol y rhai oedd ei amcan yn yr oll. Y naill genad ar ol y llall ag ammodau hedd,—anfonai, drwy y miloedd blynyddau mynedol, ei gedyrn a'i ddewrion yn yr ymgyrch boreuol, megys Abraham, Moses, Elias, a'r holl brophwydi; ac yn yr amser rhagderfynedig, anfonodd ei anwyl Fab,—yr Oen a laddwyd (mewn addewid) er cyn sefydliad y byd, er mwyn achub ei frodyr a'i chwiorydd ieuengach,—ei fywyd yn aberth rhoes ar gais ei Dad, yr hyn a'i "llwyr foddlonodd." Yntau a anfonodd ei weision â'r un ammodau heddwch â chynt, ond i gyfarfod â'r cyffelyb arw driniaeth a'u rhagflaenwyr, a chan y rhai a geisient lesoli fwyaf. Yn olaf oll i'n plith ni, ar ba rai y daeth diwedd y byd eisoes braidd, anfonodd ei weision Joseph a Hyrum, ac ereill lu o ddewrion, megys cynt, ac adferiad yr un ammodau heddwch byth,—"goruchwyliaeth cyflawnder yr amseroedd,"—yr "efengyl dragywyddol," drwy yr hon y dygir bywyd ac anllygredigaeth i oleuni. Gwerth eu bywydau hwythau oedd cyhoeddi y genadwri rasol; ac, fel braidd yr oll o'u blaen, seliasant ei gwirionedd â'u gwaed yn ewyllysgar. Pa beth yn ychwaneg a allasai un Tad wneyd er achubiaeth ei blant, nag a wnaeth Efe? Yna yr ymddyscleiria ei gyfiawnder yn ogoneddus yn nghollfarniad gwrthodwyr a diystyrwyr y fath ragofalon tadol ar eu rhan; ac felly, mawrygir ei raslonrwydd yn achubiaeth ei ufyddion i wynfyd a bywyd tragywyddol.

O! ryfedd ddoethineb arddangosiadol yn nhrefniad cynllun mor ogoneddus, trwy yr hwn y gall olyniad diderfyn o blant Adda ddyfod yn dadau—yn *batriarchiaid*—yn DDUWIAU!—oll, yn hollol anymddibynol yn eu cylch,—oll, mewn undeb a hedd, —oll, yn Freninoedd, ac oll yn ddeiliaid, yn teyrnasu mewn gogoniant a pherffaith ddedwyddwch bythol!

Anwyl ddarllenydd, cyd-lawenha â'r awdwr yn y fath fraint —gorfoleddwn yn mhob ufydd-dod i'n cyfreithlawn reolwr fel ein derbynier i'w ogoniant Ef, pan ddelo ar ei orsedd danbaid farnu byw a meirw, yn ol tystiolaeth yr efengyl hon.

Argraffwyd a Chyhoeddwyd gan D. Jones, 14, Castle Street, Merthyr.

